

**МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ НОРМАТИВНЕ
ЗАКРІПЛЕННЯ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ»**

У статті досліджуються особливості міжнародно-правового нормативного закріплення поняття «фінансування тероризму». Аналізуються конкретні норми міжнародних конвенцій та інших міжнародних документів, що регулюють ці питання. Встановлюється специфіка нормативно-правового закріплення поняття «фінансування тероризму» згідно з рекомендаціями ФАТФ. Надається інтерпретація окремим кваліфікуючим ознакам злочину фінансування тероризму.

Ключові слова: міжнародне право, нормативне закріплення, поняття, дефініція, фінансування тероризму.

В статье исследуются особенности международно-правового нормативного закрепления понятия «финансирование терроризма». Анализируются конкретные нормы международных конвенций и других международных документов, регулирующих эти вопросы. Устанавливается специфика нормативно-правового закрепления понятия «финансирование терроризма» согласно рекомендациям ФАТФ. Предоставляется интерпретация отдельным квалифицирующим признакам преступления финансирования терроризма.

Ключевые слова: международное право, нормативное закрепление, понятие, дефиниция, финансирование терроризма.

The article examines the features of international legal fixing of the concept of “financing of terrorism”. The analysis of specific norms of international conventions and other international documents regulating these issues. Set the specifics of the legal fixation of the concept of “financing of terrorism” according to the FATF recommendations. Is the interpretation of the individual quack the crime of financing of terrorism.

Key words: international law, legally, concept, definition, financing of terrorism.

Вступ. У той час, коли у світі спостерігається тенденція ескалації терористичних актів в усіх їх форматах, виникає реальна загроза підтримання міжнародного миру й безпеки. Загроз можуть зазнавати територіальна цінність і безпека держави, дружні стосунки між ними. Така ситуація спонукає до об'єднання зусиль усіх держав світу задля боротьби з тероризмом в усіх його формах і проявах. Вважається, що в цьому випадку ефективність боротьби з описаним соціальним явищем багато в чому залежить від належного перешкоджання та протидії фінансуванню терористів і терористичних організацій за допомогою правових заходів. Для цього перш за все необхідно чітко дослідити й визначити, що саме слід розуміти під поняттям «фінансування тероризму».

Постановка завдання. Основними цілями (метою) написання цієї статті є дослідження особливостей міжнародно-правового нормативного закріплення поняття «фінансування тероризму». Аналіз конкретних норм міжнародних конвенцій та інших міжнародних документів, що регулюють ці питання. Встановлення специфіки нормативно-правового закріплення поняття «фінансування тероризму» згідно з рекомендаціями ФАТФ. Надання інтерпретації окремим кваліфікуючим ознакам злочину фінансування тероризму.

Результати дослідження. Нині об'єктивно тероризм розрісся до глобальних масштабів, виникла міжнародна мережа, залучені до нього сотні тисяч людей, створена фінансова база, задіяний Інтернет й інші досягнення глобалізації та сучасних технологій. Особливістю сучасного міжнародного тероризму є велика скоординованість і згуртованість дій терористичних організацій різної національної приналежності. Терористи спільними зусиллями налагоджують інформаційно-пропагандистську роботу, відбирають і готують прибічників, активних функціонерів і бойовиків, пов'язаних з їхнім призначенням. Високий рівень можливостей і технічної оснащеності найбільш небезпечних угруповань, їх здатність діяти поза національними межами спричиняють особливу тривогу. Тероризм сьогодні репрезентований потужними структурами, що мають у розпорядженні кошти й технології,

чим і зумовлений широкий спектр форм його прояву від окремих акцій до ведення диверсійно-терористичних воєн [1, с. 261].

У терористичній діяльності злочинних організацій головна роль відведена їх фінансовій основі, що дає тероризму також можливість усе більше й більше нарощувати свої сили. А відтак, головне завдання у боротьбі з тероризмом полягає не стільки в тому, щоб виявити й попередити окремі терористичні акти, скільки у припиненні самої терористичної діяльності, у підірванні основ тероризму як явища, одним з яких є фінансування. Щодо всього цього, то ще В.В. Устінов у свій час справедливо зауважував: «однією з найважливіших проблем, які потребують термінового вирішення, є вдосконалення міжнародної співпраці у сфері перекриття світових фінансових потоків, спрямованих на підтримку терористів» [2, с. 256].

Термін «фінансування» згідно з етимологією означає постачання грошових коштів. Однак, у правовій літературі немає визначення фінансування тероризму. У той же час, етимологічний аналіз дає можливість виявити справжній сенс терміна «фінансування». Необхідно врахувати, що він тісно пов'язаний зі словосполученням «успішне завершення ініціативної дії, операції». Так, латинське слово «finis» перекладають, як «межа, кінець», а старофранцузьке дієслово «finer» означає «довести щось до успішного кінця, наприклад заплатити, сплатити», тобто сенс поняття «фінансувати» полягає у збиранні коштів для успішного доведення справи до кінця або для завершення операції. Очевидно, що «профінансувати» – це зробити так, щоб задовольнити потреби у грошах та інших ресурсах грошовими купюрами й іншими цінностями. На підставі цього можна виділити основні елементи поняття «фінансування»: його реалізують за рахунок фінансових коштів і активів у вигляді валюти, готівки, акцій, капіталів, цінних паперів, а також їх виділення за призначенням.

У нормативних правових актах міжнародного характеру поняття «фінансування тероризму» вперше було закріплено в Конвенції про боротьбу з його фінансуванням і прийнято 09.12.1999 р. у Нью-Йорку. Конвенцією визначений загальноприйнятий термін для країн-учасниць ООН і встановлені певні ознаки фінансування тероризму.

Так, відповідно до п. 1 ст. 2 Міжнародної конвенції ООН про боротьбу з фінансуванням тероризму, злочином визнається надання будь-якою особою будь-якими методами, прямо або побічно, незаконно або умисно, засобів або здійснення їх збору з наміром, щоб використати, або при усвідомленні того, що вони будуть використані, повністю або частково, для здійснення:

- а) якого-небудь діяння, що є злочином згідно зі сферою застосування одного з договорів, згаданих у додатку, і визначенням, що міститься у ньому;
- б) будь-якого іншого діяння, спрямованого на те, щоб спричинити смерть якої-небудь цивільної особи, що не бере активної участі у військових діях у ситуації збройного конфлікту, або заподіяти їй важке ушкодження, коли мета такого діяння, з огляду на його характер або контекст, полягає в тому, щоб залякати населення або змусити уряд чи міждержавну організацію вчинити які-небудь дії або утриматися від них [3].

На підставі 5 ст. 2 цієї Конвенції будь-яка особа також вчиняє злочин, якщо:

- а) бере участь як співучасник у здійсненні якого-небудь зі злочинів, розглянутих попередньо;
- б) організовує інших осіб, керує ними з метою вчинення якогось злочину, описано попередньо;
- в) сприяє скоєнню одного або декількох злочинів, описаних попередньо, групою осіб, що діють маючи мету. Таке сприяння має бути умисним і проявлятися;
- г) з метою підтримання злочинної діяльності та злочинних цілей групи, коли така діяльність і мета припускають здійснення одного зі злочинів, вказаних у п. 1 цієї статті;
- д) при усвідомленні наміру групи вчинити одних зі злочинів, зазначених у п. 1 цієї статті [3].

У цьому разі під «засобами» розуміють будь-які активи, помітні або не помітні, рухомі або не рухомі, незалежно від способу їх появи, а також юридичні документи та акти в будь-якій формі, в електронній або цифровій, що засвідчують право на такі активи або участь у них, включаючи банківські кредити, дорожні чеки, банківські чеки, поштові перекази, акції, цінні папери, облігації, векселі, акредитиви, але не обмежуючись ними.

Тим самим під фінансуванням тероризму можна розуміти постачання особі, групі осіб або терористичним організаціям грошових й інших засобів, метою яких є здійснення загально небезпечних діянь або загроз, що спрямовані на залякування населення або окремих соціально груп, з метою прямої чи не прямої дії на ухвалення певного рішення або відмову від нього в інтересах терористів.

Аналізуючи зміст поняття «фінансування тероризму», з цієї Конвенції, можна сказати, що міжнародне співтовариство визначило фінансування тероризму як злочин з надання (повністю та частково) або збору (повністю та частково) коштів з наміром їх дальшого використання з метою здійснення тероризму.

У рамках ст. 1 цієї Конвенції предметом злочину визнають засоби, під якими розуміють будь-які активи (відчутні, невідчутні, рухомі, нерухомі) незалежно від способу їхнього придбання у тому числі юридичні документи, акти будь-якої форми (електронні, цифрові), що засвідчує право на використання та участь у активах [3].

Засоби також можуть складатися з банківських чеків і кредитів, дорожніх чеків, різних переказів, цінних паперів, акцій, облігацій, векселів, акредитивів тощо.

Міжнародне співтовариство не виключає можливості фінансування терористів методом переказування грошей на банківську картку, передавання грошей у результаті продажу, обміну, дарування, а також у разі надання кредитів.

Розширюючи уявлення про поняття «фінансування терористів», група з розроблення фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (далі – ФАТФ) створила загальновизнаний кодекс правил і норм (систематизований у 40 рекомендацій ФАТФ), серед яких є й вказівка на фінансування тероризму. У цьому акті як елементи фінансування тероризму визнані: підтримка терористів, екстремістів, а також їхніх об'єднань як у процесі проведення терористичних актів, так і під час їхнього підготування і навчання [4].

ФАТФ, яку також визнають провідним розробником міжнародних правових норм у боротьбі з фінансуванням тероризму, не надає конкретного визначення терміну «фінансування тероризму» у своїх восьми «Спеціальних рекомендаціях у боротьбі з фінансуванням тероризму», розроблених після подій 11 вересня 2001 р. Так 31 грудня 2001 р. ФАТФ, визнаючи виняткову необхідність протидії фінансуванню тероризму, як додаток до 40 рекомендацій у боротьбі з відмиванням грошей, прийняла вісім спеціальних рекомендацій, в яких пропонує державам законодавчо встановити злочинний характер фінансування тероризму [5]. У жовтні 2004 р. ФАТФ приймає дев'яту, спеціальну, рекомендацію [6].

У рекомендаціях наголошено на необхідності ратифікації Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму, прийнятої Генеральною Асамблеєю ООН 9 грудня 1999 р.; встановлення кримінальної відповідальності за фінансування тероризму; встановлення обов'язку для кредитно-фінансових установ інформувати правоохоронні органи про підозрілі операції або насторожуючі дії клієнтів, що свідчать про можливий зв'язок з терористичними організаціями, а також дотримуватися вимог про збір необхідної інформації про клієнтів, котрі здійснюють грошові перекази й ін.; запропоновано використати конкретні механізми заморожування, арешту та конфіскації активів

На думку експертів ФАТФ, терористи та організації що їх підтримують, використовують ті ж методи, що й злочинні групи для відмивання грошей. Деякі з методів включають контрабанду готівки (і кур'єрами, і великими партіями); структурування, внесення або зняття з банківських рахунків, придбання різних типів грошових-кредитних інструментів (дорожні чеки, банківські чеки, грошові перекази); використання кредитних або дебетових карт, телеграфних (поштових) переказів.

Учасники терористських груп і організацій використовують кредитно-фінансову систему країни так само як і представники інших злочинних об'єднань, з тим щоб ускладнити для органів фінансової розвідки встановлення джерел походження використовуваних ресурсів. Тому міжнародне співтовариство розробляє схожі заходи протидії й відмиванню злочинних доходів, і фінансуванню тероризму організацій, що їх підтримують.

Отже, ФАТФ закликають держави ратифікувати та застосувати Міжнародну конвенцію ООН 1999 р. у боротьбі з фінансуванням тероризму. У зв'язку з цим розглянуте визначення є саме тим, що прийняте більшістю країн з метою плуначення поняття «фінансування тероризму».

Стосовно України, то 28 серпня 2001 р. було прийнято Постанову КМУ № 1124 Про Сорок Рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) [7].

Висновки. Отже, можна стверджувати, що за останні десятиліття під егідою ООН, інших міжнародних, а також регіональних організацій було зроблено чимало для створення правових і функціональних інструментів припинення фінансування тероризму. Проте, як засвідчив час, вони недостатні або неповні для ефективної нейтралізації загрози тероризму. Тому сьогодні перед міжнародним співтовариством повстало завдання кардинально переглянути рамки й методи взаємодії держав з тим, щоб кожна окрема держава та весь світ могли уникнути небезпеки руйнування терористами. Удосконалення міжнародної співпраці у сфері перекриття фінансових потоків, спрямованих на підтримку терористів, стало однією з актуальних проблем, що потребують негайного вирішення.

У зв'язку з цим діяльність, спрямована на фінансування тероризму, дещо інша й більша, ніж відмивання злочинних доходів. Використання грошових коштів, здобутих законним шляхом, для сприяння діяльності терористичного об'єднання або для здійснення терористичного акту, охоплює поняття «фінансування тероризму». У цьому полягає одна з істотних відмінностей відмивання від фінансування тероризму, для здійснення якого не важливо, звідки були отримані ресурси: із законних або незаконних джерел.

З огляду на сказане зростає роль Міжнародної конвенції ООН про боротьбу з фінансуванням тероризму від 1999 р., в якій не лише закріплено й розкривається суть поняття «фінансування тероризму» але й запропоновано взяти кожній державі-учасниці необхідні заходи для визнання описаних злочинів кримінальними згідно з її внутрішнім правом, що зумовлено наявністю зобов'язань учасників надавати один одному максимальну допомогу в учиненні кримінального переслідування фінансування тероризму або процедур видання осіб, причетних до його здійснення, незалежно від місця їхнього знаходження. Крім того, у Конвенції вперше на такому рівні визначені заходи, що вихо-

дять за межі звичайних кримінально-правових процедур, спрямовані на попередження фінансування тероризму, включаючи залучення фінансових установ до перевірки клієнтів і виявлення підозрілих операцій, надання фінансовими установами інформації компетентним органам і оперативний міжнародний обмін цією інформацією.

Список використаних джерел:

1. Николаенко В.Д. Договор о коллективной безопасности как фактор противодействия терроризму на южных рубежах сотрудничества / В.Д. Николаенко // Вестник межпарламентской ассамблеи. – СПб., 2002. – № 3(34). – С. 261.
2. Устинов В.С. Система предупредительного воздействия на преступность и уголовно-правовая профилактика / В.С. Устинов – М.: Академия МВД СССР, 1983. – 88 с.
3. Міжнародна конвенція ООН про боротьбу з фінансуванням тероризму від 9 грудня 1999 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org/ru/documents/declconv/conventions/terfin.shtml>
4. Сорок Рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) від 25 вересня 2003 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/835_001
5. 8 спеціальних рекомендацій FATF по боротьбі з фінансуванням тероризму – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nssmc.gov.ua/user_files/content/791/1310642598.doc
6. Специальные Рекомендации по предотвращению финансирования терроризма от 22 октября 2004 г. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://eurasiangroup.org/files/FATF_docs/9_special_recommendations_rus.pdf
7. Про Сорок Рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) : Постанова КМУ від 28 серпня 2001 р. № 1124 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP011124.html

УДК 341.16

ОКОЛОВСЬКИЙ А.М., ВОЛКОВИЧ О.Ю.

**ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО БАНКУ**

Стаття присвячена розгляду певних аспектів правового становища Європейського інвестиційного банку, нормативно-правової основи його функціонування та розвитку, пріоритетних завдань, а також розгляду напрямів взаємодії з країнами Європи та Україною.

Ключові слова: *Європейський інвестиційний банк, кошти банку, індивідуальні позики, глобальні позики, протокол.*

Статья посвящена рассмотрению некоторых аспектов правового положения Европейского инвестиционного банка, нормативно-правовой основы его функционирования и развития, приоритетных задач, а также рассмотрения направлений взаимодействия со странами Европы и Украиной.

Ключевые слова: *Европейский инвестиционный банк, средства банка, индивидуальные займы, глобальные займы, протокол.*

The article is devoted to some aspects of the legal status of the European investment Bank, legal framework for its functioning and development priorities, as well as consideration of areas of cooperation with Europe and Ukraine.

Key words: *The European investment Bank, funds of the Bank, individual loans, global loans, minutes.*

© ОКОЛОВСЬКИЙ А.М. – студент (Херсонський держаний університет)

© ВОЛКОВИЧ О.Ю. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного і господарського права (Херсонський держаний університет)